

Bir Aktif İstihdam Politikası Olarak Sosyal Çalışma Programı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama

Bülent ARPAT¹

Öz

Emeğini yükseköğretime kanalize ederek beşeri sermaye maksimizasyonunu hedefleyen üniversite mezunlarının istihdam olanağı bulamaması, genç işsizliğini günümüz işgücü piyasalarının önemli sorunlarından biri haline getirmektedir. Mezunların çalışma hayatı pratiklerinden yoksun olmaları ve piyasa tarafından talep edilen niteliklerden uzak olmaları, bu sorunun başlıca nedenleri olarak kabul görmektedir. İşsizliğin azaltılması ve gençlerin mezuniyetleri sonrası işgücü piyasasına geçişlerinin kolaylaştırılması, aktif istihdam politikalarının (AİP) temel amaçlarından biridir. AİP içerisinde “Toplum Yararına Program-TYP” adı verilen ve kamu yararına ücretli çalışmayı kapsayan bir uygulama icra edilmektedir. Bu uygulamaya, 2019 yılından itibaren “Sosyal Çalışma Programı” (SÇP) adıyla üniversite öğrencileri de eklenmiş ve tatil dönemlerinde ücretli ve sigortalı çalışma olanağı sağlanmıştır. Bu araştırmanın amacı, lisans ve ön lisans öğrencilerin SÇP’ye yönelik görüşleri ve tercihleri ekseninde uygulamanın mezuniyet sonrası istihdama dönüşme potansiyelini değerlendirmektir. Araştırmada öğrencilerin demografik özelliklerine göre değerlendirmeler yapılmıştır. Bu amaçla öğrencilere 20 soruluk elektronik anket uygulanmıştır. Araştırma, kesitsel yapıda ve nicel desenedir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin %84,3’ü SÇP’den faydalanmayı düşünmektedir. 2. sınıf öğrencilerinin, kadınların, burslu öğrencilerin, öğrenci iken bir iş ilişkisi içinde olanların ilgisi daha yüksek düzeyde iken; ailelerin gelir durumu, daha önce staj vb. uygulama yapma, yaş, okul türü gibi demografik özelliklere göre tercihler farklılaşmamaktadır. Öğrencilerin %94,9’u, SÇP’nin mezuniyet sonrası iş bulmalarına katkı sağlayacağını ve %96,2’si çalışma hayatını tanımayla katkı sağlayacağını düşünmektedir. Bu bulgulara göre SÇP, hem çalışma alışkanlığı kazandırma hem de asgari ücret düzeyinde ücretlendirme özelliğiyle, üniversite öğrencilerinin işgücü piyasasına geçişini kolaylaştıracak bir potansiyele sahip olarak değerlendirilmektedir. Ancak öğrencilerin büyük ölçüde SÇP’den yararlanmayı tercih etmesi ve uygulamanın düşük kontenjanı, bu derece büyük bir talebin karşılanmasının güçlüğüne ilişkin tereddütler ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplum Yararına Program, Sosyal Çalışma Programı, Genç İşsizlik, İşgücü Piyasası

Social Work Program as an Active Employment Policy: An Application on University Students

Abstract

Lack of employment opportunities for university graduates aiming at maximising human capital by channelling their labour into higher education makes young unemployment one of the critical problem areas of today's labour markets. The main reasons for this problem are the lack of working life practices and the lack of qualifications demanded by the market. Reducing unemployment and facilitating the transition of young people to the labour market after graduation is one of the main objectives of active employment policies (AEP). The AEP includes an application called the Community Benefits Program that covers paid work for the benefit of the public. University students have been added to this application called Social Work Program (SWP) and paid, and insured working opportunity has been provided during the holiday periods as of 2019. This study aims to evaluate the potential of the application to be transformed into post-graduate employment based on the opinions and preferences of undergraduate and associate students towards the SWP. In the research, evaluations based on the demographic characteristics of the students were made. For this purpose, 20 questions electronic questionnaire was applied to the students. The research is cross-sectional and quantitative. According to the research findings, 84,3% of the students are considering using SWP. While the interest of 2nd-grade students, women, scholarship students, and students in a business relationship are higher. Preferences based on demographic characteristics such as income status of families, previous internship practices, age, type of school do not differ. 94, 9% of the students think that the SWP will help them to find employment after graduation, while 96, 2% of them think that it will contribute to the recognition of working life. According to these findings, the SWP is considered to have the potential to facilitate the transition of university students to the labour market, both by providing them with the habit of working and wage at minimum wage level. However, students prefer to benefit from the SWP to a large extent, and the low quota of the practice raises doubts about the difficulty of meeting such a significant demand.

Key Words: Community Benefit Program, Social Work Program, University Student, Labor Market

Atf İçin / Please Cite As:

Arpat, B. (2020). Bir aktif istihdam politikası olarak sosyal çalışma programı: Üniversite öğrencileri üzerine bir uygulama. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 327-340.

Geliş Tarihi / Received Date: 20.07.2019

Kabul Tarihi / Accepted Date: 09.09.2019

¹ Dr. Öğr. Üyesi - Pamukkale Üniversitesi Honaz MYO, barpat@pau.edu.tr - ORCID: 0000-0002-3512-9969

Giriş

İşsizlik, işgücünün üretim amacıyla yayılmasından bu yana süregelen ve son yüzyıl boyunca alınan tüm ekonomik ve sosyal politika önlemlerine rağmen gittikçe etkisini arttıran, bireysel ve toplumsal bir sorundur (Kumaş, 2001, s. 10). Eğitim ile işsizlik arasındaki ilişkiye göre, eğitim seviyesi arttıkça işsizliğin azalacağı ifade edilmektedir (Gürsel ve Ulusoy, 1999, s. 15). Ancak Türkiye’de eğitim düzeyi yükseldikçe, işsizlikte beklenen azalma ortaya çıkmamaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008, s. 55). Bu çerçevede üniversite mezunlarında yüksek oranlarda işsizliğin ortaya çıktığı görülmektedir.

Türkiye’de üniversite mezunu işsizlerin sayısı dramatik düzeydedir. İŞKUR verilerine göre Haziran-2019 döneminde 424.629 ön lisans, 664.507 lisans mezunu kayıtlı işsiz durumundadır. Ön lisans ve lisans mezunu işsizlerin toplam işsizler içindeki oranı % 48,8 düzeyindedir (İŞKUR, 2019a). Bu verilere göre, Türkiye’de bir iş için kayıtlı olanların yarısı ön lisans ya da lisans mezunudur.

Üniversite mezunlarının işsizliğini, genç işsizlik çerçevesinde ele almak gereklidir. Türkiye’de genç işsizlik oranı % 26,1 (TÜİK, 2019), genç işsiz sayısı Haziran-2019 dönemi verilerine göre 1.587.359 kişidir (İŞKUR, 2019a). Taşer vd.ye göre (2015), ön lisans ve lisans mezunu gençler, vasıflı işgücünü temsil ettiklerini düşünerek ücret beklentilerini yüksek tutmaktadır. Bireylerin, üniversite eğitimi yoluyla mesleki niteliklerini arttırmaya yönelik beşerî sermaye yatırımı yapmalarının, ücret beklentisini yükselttiği iddia edilmektedir (Lordoğlu, 2013:107). Mezunların yüksek ücret talebi, vasıfsızlık ve deneyimsizlik ile birleşince, iş hayatına girişte uzun süreli işsizlik ortaya çıkmaktadır (Çetinkaya, 2010, s.52). Bu bulgulara göre mezunların, genç işsizlikle bir arz yönlü mücadele politikası argümanı olarak, yüksek öğretimleri sırasında mesleki niteliklerini artırma farkındalığına, mesleki vasıflarını geliştirme gayretlerine, çalışma yaşamını tanıma ve deneyimleme fırsatına sahip kılınmaları gereklidir. Böylece üniversite mezunu gençlerin, mezuniyetlerinden kısa bir süre sonra işgücü piyasasına geçişlerine katkı sağlanabilir.

Toplum Yararına Program (TYP), bir ülkedeki işsizlerin, kamuda yaratılan işlerde geçici süre ile istihdam edilmesine dayanan, işgücünün niteliklerini geliştirmek, istihdam edilebilirliklerini arttırmak ve işsizliği azaltmak amacıyla uygulanan aktif istihdam politikalarından (AİP) biridir. TYP, yapılan düzenlemelerle, 2019 yılı yaz döneminden itibaren sınırlı sayıda olmak üzere, üniversite öğrencilerini de kapsamına alan bir hüviyete kavuşturulmuştur². Programın amaçları arasında üniversite öğrencilerinin çalışma yaşamını tanıması, onu deneyimleme olanağı sağlaması ve çalışma disiplini kazandırmak yer almaktadır. Bu yönüyle TYP’nin üniversite mezunlarında, dolayısıyla gençlerde, yüksek oranda ortaya çıkan işsizliğe çözüm üretmesi, beklentilerden biridir. TYP’nin sadece üniversite öğrencileri kapsamında gerçekleştirilen uygulaması, “*Sosyal Çalışma Programı - SÇP*” olarak adlandırılmaktadır. Bir başka deyişle SÇP, özünde bir TYP bileşeni/uygulaması olup, bu kapsamda çalıştırılan kesimlerin sadece üniversite öğrencileri olduğunu ifade etmektedir. Bu çerçevede İŞKUR tarafından üniversite öğrencilerine yönelik TYP tercihlerinin alınması, öğrenci seçimlerinin ve uygulamalarının yapılmasında SÇP adıyla kavramsallaştırılmış ve ön plana çıkarılmıştır. Bu nedenle kavram, araştırma içinde genel boyutuyla ele alındığında TYP, üniversite öğrencileri çerçevesindeki uygulamayı ifade ettiğinde “SÇP” olarak zikredilecektir.

Bu araştırmanın amacı lisans ve ön lisans öğrencilerinin SÇP tercihlerini belirlemek ve SÇP’nin işgücü piyasalarını tanıma ve istihdam olanağı bulabilme hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaktır. Araştırmanın birinci bölümünde genel uygulama olarak TYP kavramsal boyutuyla ele alınmış, ikinci bölümde TYP’nin üniversite öğrencileri ile uygulamasına yer verilmiş, üçüncü bölümde yöntem ve dördüncü bölümde bulgulara yer verilerek sonuç ve önerilere erişilmiştir.

Kavramsal Boyutuyla Toplum Yararına Program

Türkiye’de yüksek işsizlik ve özellikle kadınlar açısından işgücüne düşük katılım oranları, işgücü piyasasının temel özelliklerindedir. TÜİK verilerine göre (2019), işsizlik oranı % 14,7, işgücüne katılım oranı % 52,5 ve kadınların işgücüne katılım oranı % 34 olarak gerçekleşmiştir. Kayıt dışı istihdam oranı ise % 33,5’dir. Bu durumu değiştirmek için etkili ve yeni istihdam olanakları geliştirme çabaları, özellikle son dönemlerde artmış durumdadır. TYP, bu doğrultuda, işgücünün niteliklerini geliştirmek, istihdam edilebilirliklerini arttırmak ve işsizliği azaltmak için uygulanan AİP’lerden biridir. Program, Türkiye’de kamu istihdam hizmeti veren İŞKUR tarafından yoğun olarak uygulanmaktadır (Aşkın ve Aşkın, 2017, s. 3).

2 Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Resmî Gazete Tarih: 16.11.2018, Sayı: 30597.

AİP içinde talep yönlü iş yaratma politikası bileşenlerinden biri olan TYP'nin öncelikli hedef kitlesi gençler, uzun dönemli işsizler, kadınlar, yaşlılar, engelliler ve göçmenler gibi iş bulma şansı zayıf olan gruplardır (Uşen, 2007, s. 66). Programın sadece bu grupları kapsaması, AİP'nin maliyetinin yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle tüm işsizler yerine, düşük vasıflı, düşük iş tecrübeli ve/veya uzun süreli işsiz olanlar program kapsamına alınmaktadır. Program kapsamındaki grupların diğer özelliği de bu kişilerin emek piyasasına girişte veya yeniden girişte dezavantajlı konumda olmalarıdır (Vazquez-Alvarez, 2004, s. 2).

TYP, özellikle ekonomik durgunluk veya kriz dönemlerinde, artan işsizlik ve yoksulluğun şiddetinin azaltılması amacıyla uygulanmaktadır (Dar ve Tzannatos, 1999, s. 19). Program ile işsizler, kamuda yaratılan işlerde geçici süre ile istihdam edilmektedir. Yaratılan işler genellikle altyapı, çevre koruma ve refah iyileştirme, kamuya açık mekanların bakım ve onarımı, sağlık ve refah hizmetleri ve belediye hizmetleri gibi alanlardır (Kapar, 2005, s. 347; Evans-Klock vd., 1998, s. 27). TYP kapsamındaki işler düzensiz, güvencesiz ve düşük gelirli işler olmaları ve yoksulluğu dindirme olanağı bulunmadığı için sıklıkla eleştirilmektedir (Gün, 2013). Yapılan araştırmalara göre, programların kısa dönemde olumlu etkiye sahip olduğu görülmesine rağmen, uzun dönemde katılımcıların işgücü piyasasındaki durumları bakımından olumlu sonuçlar ortaya çıkarmamaktadır (Caliendo ve Schmidl, 2016, s. 1; Erhel vd., 1996, s. 293; Dar ve Tzannatos, 1997, s. 18; Aşkın ve Aşkın, 2017, s. 13-14). Anılan olumsuz sonuçlar aşağıda maddeler halinde özetlenmektedir:

- Kısa süreli istihdam yaratmakla birlikte kalıcı istihdama geçişi kolaylaştıracak bir beceri-meslek kazandır(a)mamaktadır,
- Proje ile ancak geçici ve kısa süreliğine işsizlik ve yoksulluğun ortaya çıkardığı baskılar hafifletilebilmektedir,
- Katılımcılar, program sonrası, iş arama davranışında bulunmak yerine tekrar programa katılmak için beklemeyi tercih etmektedir,
- Kamudaki düzenli istihdamı daraltıcı bir etki oluşturmaktadır. Böylelikle kamu eliyle tipik istihdamın yerine atipik istihdam ikame edilmektedir.

İş-Kur istatistiklerine göre Ocak-Haziran 2019 döneminde faal ya da tamamlanmış durumda 144 TYP programı bulunmaktadır. Bu programlardan 206.696 kişinin faydalandığı belirtilmektedir. Bu kişilerin 90.320'si erkek, 116.378'si kadındır (İŞKUR-2019b). Bu sayıya SÇP'den faydalanması öngörülen ve kura çekimiyle belirlenen 20.000 üniversite öğrencisi dâhildir.

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Çalışma Programı Uygulaması

SÇP, yükseköğretim öğrencilerinin (*açık öğretim, yüksek lisans ve doktora öğrencileri hariç*) çalışma hayatıyla tanışmalarını sağlamak ve bu kişilere çalışma disiplini kazandırmak amacıyla Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında, toplumsal faydanın yüksek olduğu alanlarda kamu kurum veya kuruluşlarıyla en fazla üç ay süreyle çalıştırılması öngörülmektedir. Öğrencilerin iş görme edimini yerine getireceği SÇP faaliyetleri (*Yönetmelikte TYP olarak belirtilmektedir*), aşağıdaki alanları kapsamaktadır:

- Doğanın korunması,
- Kültürel mirasın restorasyonu, korunması ve tanıtılması,
- Kütüphanelerin bakımı ve düzeni,
- Kamu kurumlarının kültürel ve sosyal hizmetlerinin desteklenmesi.

SÇP uygulamasında usul ve esaslar aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2018):

- *Yararlanma Süresi:* En fazla 3 aydır.
- *Faydalanılabilecek Dönemler:* SÇP döneminde, dersleri devam eden öğrenciler ile zorunlu staj yapmakta olan öğrenciler uygulamadan yararlanamayacaklardır.
- *Çalışma Süresi:* Haftada 3 gün ve günde 8 saat olarak uygulanacaktır.
- *İzin Süreleri:* Kullanılabilecek ücretsiz izin süresi 5 gündür.
- *Ücret:* Günlük asgari ücret miktarının katılım sağlanan gün sayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutardır. Hafta tatili günleri ile çalışmanın yapılmadığı diğer günler için ödeme yapılmamaktadır.

Öğrencilerin SÇP'den birden fazla dönemde faydalanması mümkün olmasına rağmen, üniversite hayatı boyunca en fazla 90 gün yararlanabilmeleri mümkündür. Bir dönemde ise en fazla 42 günlük çalışma yapmasına izin verilmektedir. SÇP'den yararlanma için bazı kriterlere uygunluk da aranmaktadır. Aşağıdaki hallerde öğrencilerin SÇP'ye başvurusuna izin verilmemektedir (İŞKUR, 2019c):

- Başvuru tarihinde ya da programın düzenlendiği aralıkta staj yapan, uzun vadeli sigorta programları kapsamında çalışan veya başka bir işyerinden sadece kısa vadeli sigorta programlarından sigortalılığı bildirilen öğrenciler,
- 4'lük sistemde 2'nin, 100'lük sistemde 53,33'ün altında başarı puanına sahip öğrenciler.

Bu kriterlere göre üniversite öğrenimin zorunlu kıldığı yaz stajlarını yapanlar ile tam ya da kısmi süreli çalışanlar, bu süreler içinde programın kapsamı dışında tutulmuştur. Ayrıca, akademik performansı düşük olan öğrencilerin de SÇP uygulamasından dışlandığı görülmektedir. Öğrencilerin işyeri uygulamalarında edindiği mesleki bilgi ve deneyimler ile akademik performansın ilişkili olmadığı dikkate alındığında (Akşit vd., 2017), 53,33 puanlık akademik başarı puanı uygulaması, mesleki performansını yükseltme potansiyeline sahip düşük akademik performanslı öğrenciler için önemli bir kısıt olarak değerlendirilmektedir.

AİP'nin istihdama etkisi ve maliyet etkinliğinin AİP'nin tasarımına bağlı olduğu ifade edilmektedir (Brown ve Koetti, 2015, s. 26). Buna göre yararlanıcıların sayısı, yapılan işlerin niteliği ve mesleki eğitime uyumu, yararlanma şartları ve ücret hadleri gibi değişkenlerin, programın başarısı üzerinde etki oluşturacakları söylenebilir. Diğer yandan AİP harcamalarının düşük olması halinde, genç işsizliğin ortaya çıkacağı ya da önlenemeyeceği vurgulanmaktadır (Marques ve Hörisch, 2019, s. 19). Buna göre düşük bütçeli ve sınırlı katımlı bir SÇP uygulamasının, öğrenci tercihlerinden bağımsız olarak, genç işsizlik üzerinde ancak sınırlı bir etki oluşturması olasıdır. Bu olasılığı destekleyen başka bir iddiaya göre, hükümet harcamalarının özel tasarruflara göre yetersiz olmasının da işsizliği oluşturduğu-büyüttüğü iddia edilmektedir (Kaboub, 2007, s. 8-10'dan aktaran Özdemir, 2019, s. 2540).

Türkiye'de lisans ve ön lisans mezunu gençlerde işsizlik oranları, diğer gruplara göre daha yüksektir (Arpat, 2018, s. 2193). ILO verilerine göre genç işsizliği, yetişkin işsizliğinden 2,9 kat daha fazladır (ILO, 2015, s. 79). Türkiye'de nitelikli işgücü talebi artarken aynı zamanda işgücü arzı ile işgücü talebi arasında nitelik yönünden bir uyumsuzluk bulunmaktadır (İzgi, 2012, s. 302). Buradan hareketle mesleki eğitimin piyasanın talep ettiği özellik ve kalitede yürütül(e)mediği ve eğitim-istihdam bağlantısının kurulamadığı ifade edilmektedir (Bozdağhoğlu, 2008, s. 55; Gürsel, 2005, s. 20). Gençler genellikle ilk işlerini ve sahip olacakları ücretleri beğenmediklerinden, işverenler ise tecrübe eksikliği, vasıf uyumsuzluğu ve ücret beklentisini karşılayamama, işten çıkarmanın daha az maliyetli olması gibi nedenlerden iş akdini feshetmektedir (Seçer, 2006, s. 81).

Yukarıda anılan fesih gerekçeleri dikkate alındığında, SÇP'nin, öğrencilerin işgücü piyasasında karşılaşacakları düşük ücret, tecrübe eksikliği ve vasıf uyumsuzluğu gibi sorunlara çözüm üretmesi olanaklı görülmemektedir. Ancak uygulama, öğrencilerin işyerinde karşılaşabilecekleri sorunları tecrübe etme ve onlarla başa çıkma deneyimi kazandırma konusunda katkı sağlayabilir. Dahası, öğrencilerin işyerlerinde diğer çalışanlarla kuracakları iletişim ve etkileşim temelinde çalışma yaşamının zorluklarını anlama ve buna uygun tutumlar geliştirme konusunda da bir bilinç kazandırabilir. Ön lisans ve lisans müfredatlarının pek çoğunda sadece kısa süreli stajlara yer verildiği, hatta bazı lisans programlarında stajlara hiç yer verilmediği göz önüne alındığında, SÇP'nin çalışma hayatını tanımak için önemli bir fırsat oluşturacağı söylenebilir. Diğer yandan işgücü piyasasında başarılı olmak için üniversite eğitimi ile mesleki eğitim ilişkisinin giderek azaldığına vurgu yapılmaktadır. Bir başka deyişle, akademik eğitim almaksızın mesleki yeteneklerin geliştirilmesinin, emek piyasalarında daha başarılı seçenekler sunduğuna dair daha iyi kanıtlar bulunduğu iddia edilmektedir (Lerman, 2013, s. 16). Bu iddia dahi, SÇP'nin öğrencinin mesleki yeteneğini geliştirici şekilde kurgulanması ile, mezuniyet sonrası istihdam olanağı bulabilmesi için daha güçlü fırsatlar sunabileceğini göstermektedir.

Yöntem

Araştırmanın amacı Üniversite öğrencilerinin SÇP'ye katılım konusundaki tercihlerinin ve uygulama hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesidir. Öğrencilerin SÇP'yi hem mezuniyet sonrası istihdama katkı sağlaması hem de çalışma yaşamını tanımaya katkı sağlama bakımından değerlendirmeleri talep edilmiştir. Veri toplama amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Ankette ayrıca öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara da yer verilmiştir.

Araştırmanın yürütümüne esas teşkil edecek üç problem cümlesi aşağıdaki gibidir:

1. Üniversite öğrencileri SÇP uygulamasından faydalanmayı ne derecede tercih edecektir?
2. Üniversite öğrencileri SÇP'yi mezuniyet sonrası istihdamlarına katkı sağlamaları bakımından işlevsel olarak değerlendirmekte midir?
3. Üniversite öğrencileri SÇP'yi çalışma hayatını tanıma ve deneyimleme açısından uygun bir araç olarak değerlendirmekte midir?

Değerlendirme, öğrencilerin çeşitli demografik özellikleri bağlamında yürütülmüştür. Araştırma kesitsel yapıda ve nicel araştırma desenindedir. Araştırma analizlerinde betimsel ve çıkarımsal yöntemler birlikte kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini Ege ve Akdeniz bölgelerindeki iki Üniversitede ön lisans ve lisans öğrenimi gören 399 öğrenciden oluşturulmuştur. Lisans ve ön lisans öğrencilerinin birlikte tercih edilmesinin nedeni, SÇP uygulamasının üniversitelerdeki sadece bu grup öğrencileri kapsama almasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin seçiminde kolayda örnekleme metodu tercih edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerinin ön lisans/lisans ve bölüm/programlarına göre dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Bölüm/Programlara Göre Dağılımı

Bölüm - Program	Ön Lisans / Lisans	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
İşletme Yönetimi	Ön Lisans	17	4,3	4,5	4,5
Pazarlama	Ön Lisans	12	3,0	3,2	7,7
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	Ön Lisans	53	13,3	14,1	21,8
İş Sağlığı ve Güvenliği	Ön Lisans	42	10,5	11,1	32,9
Bankacılık ve Sigortacılık	Ön Lisans	35	8,8	9,3	42,2
Sosyal Hizmetler	Ön Lisans	1	,3	,3	42,4
Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	Ön Lisans	1	,3	,3	42,7
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	Ön Lisans	3	,8	,8	43,5
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	Ön Lisans	15	3,8	4,0	47,5
Lojistik	Ön Lisans	29	7,3	7,7	55,2
İngiliz Dili ve Edebiyatı	Lisans	2	,5	,5	55,7
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	Lisans	117	29,3	31,0	86,7
İşletme	Lisans	1	,3	,3	87,0
Uluslararası Ticaret ve Finans	Lisans	49	12,3	13,0	100,0
Toplam		377	94,5	100,0	-
Cevapsız		22	5,5	-	-
Genel Toplam		399	100,0	-	-

Tablo 1'e göre araştırmaya en yüksek katılım ön lisans programlarında % 13,3 ile "Halkla İlişkiler ve Tanıtım" programından, lisans bölümleri içinde ise % 29,3 ile "Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri" bölümündendir. Araştırma katılımcılarının % 55,2'si ön lisans öğrencilerinden, % 44,8'i de lisans öğrencilerinden oluşturulmuştur.

Tablo 2'de öğrencilerin yaz döneminde SÇP'den faydalanma tercihlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Bu bulgular, öğrencilerin demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerinden bağımsız olarak derlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin TYP Tercihleri (Genel)

Tercih	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	332	83,2	84,3	84,3
Hayır	62	15,5	15,7	100,0
Toplam	394	98,7	100,0	-
Cevapsız	5	1,3	-	-
Genel Toplam	399	100	-	-

Tablo 2'ye göre üniversite öğrencilerinin SÇP'ye yüksek oranda ilgi gösterecekleri anlaşılmaktadır (% 84,3). 20.000 kişilik kontenjan dikkate alındığında, pek çok öğrencinin talepte bulunsa dahi programdan faydalanması mümkün görünmemektedir. Gençlerin tecrübe eksikliği ve niteliklerinin işgücü piyasası ihtiyaçlarına cevap verememesi ile birlikte yeni işler yaratılmaması; gençlerin işsizliğinin temel nedenleri arasında sayılmaktadır (Erdayı, 2009, s. 134; Kelleci ve Türk, 2016, s. 12). Üniversite öğrencisi gençlere SÇP ile geçici ve kısmi statülü istihdam yaratılması pozitif bir gelişme olmakla birlikte, atipik niteliklere sahip bu tip bir istihdamın dahi daha geniş ölçekte oluşturulamaması, programdan elde edilebilecek faydayı azaltıcı yönde bir etki oluşturacaktır.

Tablo 3'de, araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıfa göre dağılımları ile bu dağılımın SÇP'ye etkisi görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımları ve SÇP Tercihleri

Sınıf	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	$\bar{x}$	S.D.	Welch Testi Bulguları			
1. Sınıf	269	67,4	67,9	1,18	0,388	Statistic	df1	df2	p
2. Sınıf	70	17,5	17,7	1,09	0,282				
3. Sınıf	57	14,3	14,4	1,13	0,334				
Toplam	396	99,2	100,0	1,16	0,365	Post Hoc İstatistikleri			
Cevapsız	3	,8	-	Levene p		Fark Grup		p	
Genel Toplam	399	100,0	-	0,000	1. Sınıf – 2. Sınıf		0,049		Games-Howell Testi

Tablo 3'e göre araştırma kapsamındaki öğrencilerin geneli 1. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin sınıf değişkeninin SÇP tercihleri üzerine etkisi, tek yönlü varyans analizi ANOVA ile test edilmiştir. ANOVA istatistiği için ilk olarak gruplar arası varyansın homojenliğini test etmek üzere Levene istatistiği kullanılmıştır (Nordstokke ve Zumbo, 2010). Levene istatistiği p değeri 0,000'dır. Bu bulguya göre gruplar arası varyansın homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p = 0,000 < 0,05$). Varyansların homojen olmaması halinde genellikle Welch testi tercih edilmektedir (Lu ve Yuan, 2010, s. 3). Welch testi bulgularına göre öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfa göre SÇP tercihi, istatistiksel olarak % 95 anlamlılık düzeyinde ($\alpha=0,05$ hata payında) farklılaşmamaktadır [Welch's $F_{(2-126,302)} = 2,943, p = 0,056 < 0,05$]. Ancak %90 anlamlılık düzeyinde ($\alpha=0,10$ hata payında) gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post Hoc testlerinden Games-Howell testi tercih edilmiştir. Games-Howell testi, gruplar arası varyansın eşit olmaması halinde kullanılan Post Hoc istatistiklerinden biridir (Kayrı, 2009, s. 56). Test, eşit olmayan varyanslar ve eşit olmayan örnek boyutları için tasarlanmış olup q istatistik dağılımını esas almaktadır (www.ibm.com). Games-Howell testi sonuçları incelendiğinde, SÇP tercihleri arasındaki farklılığın, 1. sınıf öğrencileri ile 2. sınıf öğrencileri arasındaki farktan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu bulgulara göre ikinci sınıf öğrencilerinin SÇP tercihleri, birinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir.

Öğrencilerin SÇP tercihlerinin belirlemeye yönelik anket uygulaması, 2018-2019 eğitim-öğretim yılının güz döneminde yapılmıştır. 1. sınıf öğrencilerinin üniversite eğitimi ile tanışmalarının hemen ardından veri toplanması, bu öğrencilerin uygulamaya temkinli yaklaşımlarının nedeni olabilir.

Üniversite öğrencileri, devletten ve/ya da çeşitli kurum kuruluşlardan burs alarak öğrencilik dönemlerindeki harcamaları için gelir olanağı elde edebilmektedir. Burs alan öğrencilere de SÇP'den faydalanma olanağı tanınmaktadır (İŞKUR, 2019c). Bu amaçla öğrencilerin burs alma durumlarına ilişkin veriler Tablo 4'de derlenmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Burs Alma Durumları

Burs Alma	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	104	26,1	26,5	26,5
Hayır	289	72,4	73,5	100,0
Toplam	393	98,5	100,0	-
Cevapsız	6	1,5	-	-
Genel Toplam	399	100	-	-

Tablo 4'e göre öğrencilerin yaklaşık ¼'ü (% 26,5'i) herhangi bir Kurum/Kuruluştan burs almakta iken % 73,5'inin burs geliri yoktur. Öğrencilerin burs tutarlarına ilişkin veriler Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. *Burs Alan Öğrencilerde Burs Tutarlarına İlişkin Bulgular*

<i>Burs Tutarı</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Birikimli Yüzde</i>	<i>Mod</i>	<i>Medyan</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Min.</i>	<i>Mak.</i>
<= 500 TL	95	91,3	93,1	93,1					
> 500 TL	7	6,7	6,9	100					
Toplam	102	98,1	100	-	500	500	502,85	200	1.400
Cevapsız Genel Toplam	2	1,9	-	-					
	104	100	-	-					

Tablo 5'e göre burs alan öğrenciler içinde 500 TL ve altında burs geliri olan öğrencilerin oranı % 93,1'dir. En sık tekrarlanan 500 TL düzeyinde burs alan öğrenci sayısı 59 iken, "470 TL" düzeyinde burs alan öğrenci sayısı 30 kişidir. Merkezi eğilim ölçüsü bulgularına göre burs tutarının aritmetik ortalaması 500 TL civarındadır.

Tablo 6'da üniversite öğrencilerinin SÇP tercihlerinin bursluluk durumuna göre analizi bulguları görülmektedir.

Tablo 6. *Öğrencilerin Bursluluk Durumuna Göre TYP Tercihleri*

	<i>Burs Almayan Öğrencilerin TYP Tercihleri</i>				<i>Burs Alan Öğrencilerin TYP Tercihleri</i>			
	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Birikimli Yüzde</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Birikimli Yüzde</i>
Evet	234	81,0	81,5	81,5	95	91,3	91,3	91,3
Hayır	53	18,3	18,5	100	9	8,7	8,7	100
Toplam	287	99,3	100	-	104	100	100	-
Cevapsız G. Toplam	2	0,7	-	-	0	-	-	-
	289	100	-	-	104	100	-	-
<i>Burs Alma Durumu</i>	<i>Frekans</i>	$\bar{x}$	<i>S.D.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>		
Evet	104	1,09	0,283	-2,728	250,349	0,007		
Hayır	287	1,18	0,389					

Tablo 6'ya göre hem burs alan öğrencilerde hem de burs almayan öğrencilerde SÇP kapsamında çalışma eğilimi yüksektir. Bulgular incelendiğinde, burs alan öğrencilerde SÇP tercihinin burs almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı, bağımsız örneklem t testi ile sınanmıştır. Test bulgularına göre burs alan öğrencilerde SÇP tercihleri, burs almayan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir ($p = 0,007 < 0,05$).

Bu bulgulara göre, öğrencinin burs yoluyla gelir elde etmesi, temel hedeflerinden biri öğrenciye gelir sağlamak olan SÇP'nin tercih edilebilirliği üzerinde etkili olmuştur. Aylık ortalaması 502,85 TL olan burslu öğrenciler SÇP'ye katılım konusunda büyük oranda isteklidir. Öğrencilerin burs gelirlerine rağmen SÇP yoluyla ilave gelir elde etmeyi tercih etmeleri, gelirlerini maksimize etme eğilimini göstermektedir. Bir başka ifadeyle öğrenci gelir elde ettikçe, daha fazla gelir elde etmek üzere güdülenmektedir. Henüz öğrencilik yıllarında ortaya çıkan bu gelir maksimizasyonu hedefi, uzun çalışma süreleriyle desteklendiği takdirde, mezuniyet sonrası "iş beğenmeme" nedeniyle oluşan genç işsizliğini azaltıcı bir rol oynayabilir. Dahası, öğrencinin mezuniyet sonrası istihdam olanaklarının zorluğunun SÇP sayesinde farkına varması ve gelirini mezuniyet sonrası da devam ettirme güdüsü ile, daha iyi bir öğrenme ve daha yüksek performanslı bir mezuniyet için çabasını da maksimize edebilir. Elde edilen bulgulara göre, ayrıca, öğrencilerin burs alsın ya da almasın hem çalışmayı deneyimlemeyi hem de ücret elde etmeyi bütüncül bir avantaj olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Bu bulgulara dayanarak, yüksek öğrenim öğrencilerinde bursluluğun, SÇP'ye olan talebi arttıracığı ve bu talebin daha yüksek SÇP kontenjanlarıyla desteklenmesi halinde genç işgücünün mezuniyet sonrası işgücüne geçişinde olumlu kazanımlar sağlayacağını söylemek mümkündür.

Tablo 7'de öğrencilerin ailelerinin gelir durumları ile SÇP tercihleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 7. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumu ile SÇP Tercihlerinin Karşılaştırılması

Aile Geliri	Frekans	Yüzde	$\bar{x}$	S.D.	Levene p	Welch Testi Bulguları			
						Statistic	df	dE	p
<= 2.050 TL	216	55,2	1,12	0,327	0,000	2,240	2	114,784	0,111
2.051-4.000 TL	129	33	1,2	0,404					
> 4.001 TL	46	11,8	1,2	0,401					
Toplam	391	-	1,16	0,364					
Cevapsız	8	-	-	-					
Genel Toplam	399	-	-	-					

Öğrencilerin ailelerinin gelirleri 3 grupta ele alınmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde asgari ücret 2.020 TL olarak uygulanmaktadır (2019 yılı). Tablo 7'ye göre öğrencilerin ailelerinin geneli, asgari ücrete kadar olan gelir grubunda iken (% 55,2), bu grubu 2.051-4000 TL aralığındaki gelir grubu izlemektedir (% 33). En üst gelir grubu olan 4.000 TL üzerinde gelire sahip olan ailelerin oranı % 11,8 düzeyindedir. Bu verilere göre her iki öğrenciden birinin ailesi, asgari ücrete kadar olan gelir grubundadır.

Öğrencilerin ailelerin gelir durumları ile SÇP tercihleri, tek yönlü varyans analizi "ANOVA" ile karşılaştırılmıştır. ANOVA istatistiği için ilk olarak gruplar arası varyansın homojenliğini test etmek üzere Levene istatistiği kullanılmıştır (Nordstokke ve Zumbo, 2010). Levene istatistiği p değeri 0,000'dır. Bu bulguya göre gruplar arası varyansın homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p = 0,000 < 0,05$). Varyansların homojen olmaması nedeniyle Welch testi ile analize devam edilmiştir (Lu ve Yuan, 2010, s. 3). Welch testi bulgularına göre öğrencinin ailesinin gelirine göre SÇP tercihinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir [Welch's $F_{(2-114,784)}=2,240$, $p = 0,111 > 0,05$]. Bu bulguya göre, üniversite öğrencilerinin ailelerinin gelirlerinin farklılaşması, SÇP tercihlerini farklılaştırmamaktadır. Bir başka ifadeyle öğrencisinin ailesinin gelir düzeyi, SÇP tercihinde etkili bir değişken değildir.

Bu bulgulara göre, aile geliri en yüksek grupta olan öğrencilerin de, üniversite öğrenimi sırasında dahi, düzenli gelir getirici bir işte aktif olarak çalışabileceğini göstermektedir.

Daha önce herhangi bir işyerinde üniversite öğreniminin bir parçası olarak staj ya da benzeri (işbaşı/işyeri eğitimi vb.) kısa süreli ve formel bir çalışma yapmanın, SÇP tercihleri üzerine etkisi Tablo 8'da görülmektedir.

Tablo 8. Staj vb. Uygulamaların SÇP Tercihine Etkisi

Staj vb. Yapma	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	$\bar{x}$	S.D.	t	df	p
Evet	55	13,8	13,9	13,9	1,15	0,359	-0,2	392	0,842
Hayır	342	85,7	86,1	100	1,16	0,366			
Toplam	397	99,5	100	-	Levene p				
Cevapsız	2	5	-	-	0,687				
G. Toplam	399	100	-	-					

Tablo 8'e göre araştırma kapsamındaki öğrencilerin çok azı (% 13,9), staj vb. bir uygulamayı yaptığını beyan etmişlerdir. Staj vb. uygulama yapmanın SÇP tercihinin etkisi, bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Levene istatistiği p değerine göre grup varyanslarının homojen dağıldığına kanaat getirilmiştir ($p = 0,687 > 0,05$). T testi bulgularına göre, staj vb. uygulama yapanlar ile yapmayanların SÇP tercihleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p = 0,842 > 0,05$).

Tablo 8'e göre, staj vb. uygulamalar yapmanın, SÇP tercihi üzerinde etkili olmadığı anlaşılmaktadır. Bilindiği gibi, üniversite öğrencilerinin okul dışı mesleki uygulama yöntemleri üniversitelerin akademik birimlerinin tercihlerine ve öğrenim görülen süreye göre çeşitli biçimlerde uygulanmaktadır (3+1, 7+1, 3+3 dönem uygulamaları, yaz stajları vb.). Bu uygulamaların çoğunda öğrencilerin hiç ücret almadığı ya da çok düşük ücretlerle çalıştırıldıkları bilinmektedir (Arpat ve Namal, 2019). Ayrıca, üniversitelerin mevcut staj uygulamalarının genellikle kısa erimli olması ve doğrudan çalıştırma pratiklerini içermemesi nedeniyle çoğunlukla eleştirilmektedir. Staj ve eşdeğeri uygulamaların anılan dezavantajları, öğrencilerin, SÇP'yi iş görme, vasıflarını geliştirme, iş yaşamını deneyimleme ve gelir elde etme açısından daha avantajlı olarak değerlendirdiklerini göstermektedir.

Tablo 9'da öğrencilerin SÇP tercihlerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmektedir.

Tablo 9. Cinsiyetin SÇP Tercihine Etkisi

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	$\bar{x}$	S.D.
Kadın	236	59,1	59,6	59,6	1,11	0,31
Erkek	160	40,1	40,4	100	1,23	0,424
Toplam	396	99,2	100	-	<i>t</i>	<i>df</i>
Cevapsız	3	0,8	-	-	-3,208	269,297
G. Toplam	399	100	-	-		<i>p</i>

Tablo 9'a göre katılımcıların % 59,6'sı kadın, % 40,4'ü ise erkektir. Elde edilen ortalamalara göre kadınlar SÇP'den faydalanma konusunda erkeklerden daha isteklidir (*Veri setinde "evet"lerin "1", "hayır"ların "2" olarak kodlanmasından dolayı 1'e yakın ortalama skorları daha olumlu talebi ifade etmektedir*). Cinsiyetin SÇP tercihine etkisi, bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Analiz bulgularına göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir ($p = 0,001 < 0,05$). Bu bulguya dayanarak, kadınların SÇP kapsamında çalışma konusunda erkeklerle göre daha istekli oldukları söylenebilir.

Türkiye'de kadınların işgücü piyasasına katılım oranları (15 yaş üstü % 34,2), erkeklerden (15 yaş üstü % 72,7) daha düşük düzeydedir (TÜİK, 2018). Bu oranın azlığı, işgücü piyasalarındaki köklü bir sorunu yansıtmakta ve sanayileşmiş ülkelerle Türkiye arasındaki önemli farklılıklardan birini oluşturmaktadır (Ay, 2012, s. 324). Yapılan araştırmalara göre, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe, işgücüne katılım oranlarının arttığı ifade edilmektedir (Parlaktuna, 2010; Dayıoğlu ve Ercan, 2010). Üniversite öğrencilerinin genelinin daha önce hiç staj vb. mesleki uygulama yapmadığı (Tablo 8) bulgusu göz önüne alındığında SÇP, kadın öğrenciler için, ilk çalışma ve ücret elde etme deneyimi olacaktır. Yükseköğretim düzeyindeki kadın öğrencilerin SÇP deneyimini de yaşaması, mezuniyet sonrası işgücüne daha büyük oranda kadın katılımına katkı sağlayabilir.

Bu bölümde, devam eden öğrencilikleri ile birlikte işgücü piyasasında çalışmakta olan öğrencilerin (*çalışan öğrenciler*) SÇP tercihleri ele alınacaktır. Tablo 10'da öğrencilerin işteki durumu ve bu durumun SÇP tercihine etkisine dair hesaplamalar görülmektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin İşteki Durumuna Göre SÇP Tercihleri

Çalışma Durumu	Frekans	Geçerli Yüzde	İşteki Durum	Frekans	Yüzde	SÇP Tercihi			
						Evet		Hayır	
						N	%	N	%
Evet	54	13,6	Düzenli ücretli	19	37,3	17	89,5	2	10,5
Hayır	343	86,4	Kendi Namına Çal.	7	13,7	6	85,7	1	14,3
Toplam	397	100	İşveren	6	11,8	4	66,7	2	33,3
Cevapsız	2	-	Ücretsiz aile işçisi	9	17,6	7	77,8	2	22,2
Genel	399	-	Diğer	10	19,6	7	70	3	30
Toplam			Cevapsız	3	-	-	-	-	-
			Toplam	54	100	41	80,4	10	19,6
	Frekans	$\bar{x}$	S.D.	Levene p	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>		
Evet	54	1,2	0,407						
Hayır	343	1,15	0,358	0,058	1,005	392	0,054		
Toplam	397	-	-						

Tablo 10'a göre öğrencilerin sadece % 13,6'sının, öğrencilikleri ile birlikte yürüttüğü bir iş ilişkisi bulunmaktadır (*54 kişi*). Çalışan öğrencilerin işteki durumuna ait bulgular da Tablo 10'da gösterilmiştir. Buna göre çalışan öğrencilerin geneli, "*düzenli ücretli*" grubunda iş görmektedir. Çalışmakta olan öğrencilerin % 80,4'ü, SÇP'den faydalanacağını beyan etmektedir. Buna göre, çalışan öğrencilerin de SÇP'ye yoğun bir talebi söz konusudur. Bu tercihin nedeni öğrencilerin eğreti işlerde çalışması (*% 78,8'i kısmi süreli çalıştığını beyan etmektedir*), asgari ücretten daha düşük ücret hadlerinde çalıştırılması (*kısmi süreli çalışan öğrencilerde ortalama ücret 896 TL, tam süreli çalışan öğrencilerde ortalama ücret 1.320 TL, asgari ücretin altında çalışma oranı = % 66,7'dir*) ya da mevcut işlerindeki çalışma koşullarının ağır ve tehlikeli olmasından kaynaklanabilir. Bu bulgulara göre üniversite öğrencilerinde güvencesiz ve kayıt dışı çalışmanın yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Bir iş ilişkisi içinde olan öğrenciler tarafından dahi SÇP'nin büyük oranda tercih edilmesinin başlıca sebebi, (*asgari ücret düzeyinin altında çalışmanın yaygın olması nedeniyle*) ücretlendirmenin asgari ücret düzeyinden yapılması olabilir.

Öğrencinin çalışma durumunun SÇP tercihine etkisi, bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Test bulgularına göre iki grup arasındaki fark, istatistiksel olarak % 95 anlamlılık düzeyinde ($\alpha=0,05$ hata payında) anlamlı bulunmamıştır ($p = 0,054 > 0,05$). Ancak % 10 anlamlılık düzeyinde ($\alpha=0,10$ hata payında) gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Bu bulgulara göre, çalışma ilişkisi içinde olmayan öğrencilerin SÇP taleplerinin çalışan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 11'de öğrencilerin yaş değişkeninin SÇP tercihlerine etkisi görülmektedir.

Tablo 11. Öğrencinin SÇP Tercihi ile Yaş İlişkisi

Yaş	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	SÇP Tercihi		Sum of Squares	ANOVA			
				$\bar{x}$	S.D.		df	Mean Squares	F	p
18-22	330	82,7	92,4	1,17	0,375	0,059	2	0,029	0,21	0,811
23-26	23	5,9	6,4	1,13	0,344					
>=27	4	1	1,1	1,25	0,5					
Toplam	357	89,5	100	Levene p		49,108	351	0,14		
Cevapsız	42	10,5	-			49,167	353	-		
G. Toplam	399	100	-	0,452	Toplam					

Tablo 11'e göre öğrencilerin geneli 18-22 yaş grubundadır (% 92,4). Öğrencilerin yaş değişkenine göre SÇP tercihlerinin farklılaşp farklılaşmadığının analizi ANOVA testi ile icra edilmiştir. Levene test istatistiğine göre grup varyansları homojen dağılmaktadır ($p = 0,452 > 0,05$). Buna göre ANOVA istatistiğinin en önemli varsayımı sağlanmış durumdadır. ANOVA test istatistiği değerleri incelendiğinde, yaş gruplarına göre SÇP tercihlerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir ($p = 0,811 > 0,05$). Bu bulguya göre yaş değişkeninin, SÇP tercihi üzerinde anlamlı bir etki oluşturmadığı söylenebilir.

Bu bulgulara göre üniversite öğrencileri hangi yaşta olursa olsun (18-27 yaş aralığında), SÇP'den faydalanma düşüncesindedirler. SÇP talebinin üniversite öğrencisinin yaşına göre değişiklik göstermediğini söylemek mümkündür.

Tablo 12'de üniversite öğrencilerinin okul türüne göre (*lisans-önlisans*) SÇP eğilimleri incelenmektedir.

Tablo 12. Öğrencilerin Okul Türüne Göre SÇP Eğilimleri

Okul Türü	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde	$\bar{x}$	S.D.
Ön Lisans	230	57,6	57,6	1,18	0,383
Lisans	169	42,4	100	1,13	0,338
Toplam	399	100	-	t	df
Cevapsız	0	0	-	1,263	380,264
Genel Toplam	399	100	-		p
					0,207

Üniversite öğrencilerinde okul türüne göre SÇP tercihlerinin analizi bağımsız örneklem t testi ile yapılmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin % 57,6'sı lisans öğrencisidir. Ortalama skorlarına göre, lisans öğrencilerinin SÇP eğilimleri ön lisans öğrencilerine göre bir miktar daha yüksektir. Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir ($p = 0,207 > 0,05$). Bu bulguya göre, ön lisans öğrencileri ile lisans öğrencilerinin SÇP tercihleri arasında okul türüne özgü bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin ön lisans ya da lisans öğrencisi olmasının SÇP tercihleri üzerinde herhangi bir değişiklik oluşturmayacağı anlaşılmaktadır. Buna göre lisansüstü öğrenime kadar olan tüm yükseköğrenim düzeylerinde SÇP'nin büyük ölçüde tercih edileceği anlaşılmaktadır.

Tablo 13'de SÇP'nin öğrencilerin mezuniyet sonrası iş bulmasına katkı sağlayıp sağlamayacağına ilişkin görüşlerinin analizi yer almaktadır.

Tablo 13. Öğrencilerin SÇP'nin Mezuniyet Sonrası İstihdama Katkısı Hakkındaki Görüşleri

İstihdama Katkı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	198	49,6	51,2	51,2
Hayır	20	5	5,2	56,3
Kısmen	169	42,4	43,7	100
Toplam	387	97	100	-
Cevapsız	12	3	-	-
Genel Toplam	399	100	-	-

Tablo 13'e göre öğrencilerin % 51,2'si, SP'nin mezuniyet sonrası iş bulmaya katkı sağlayacağını dşunmektedir. SP'nin istihdamlarına kısmen katkı sağlayacağını düşünenlerin oranı %43,7 iken, hiç katkı sağlamayacağını düşünenlerin oranı sadece % 5,2 düzeyindedir.

Üniversite ğrencileri SP'nin büyük oranda (% 94,8), *-en az-* kısmen de olsa istihdamlarına katkı sağlayacağını dşunmektedir. Öğrencilerin yoğun SP talepleri ve mezuniyet sonrası istihdama katkı sağlayacağına yönelik düşünceleri, mezuniyet sonrası istihdama geçişin zorluğu konusunda bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Bu bulguya dayanarak programın daha yüksek kapasitelerle icra edilmesi ve mümkün olduğunca SP bünyesinde öğrencinin mesleki eğitimiyle paralel işlerde çalıştırılması, anılan katkıyı maksimize edebilir.

Tablo 14'de ise SP'nin öğrencilere çalışma hayatını yakından tanıma fırsatı sağlayıp sağlamayacağına dair görüşleri yer almaktadır.

Tablo 14. Öğrencilerin SP'nin alışma Hayatını Tanımaya Katkısı Hakkındaki Görüşleri

<i>İstihdama Katkı</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Birlikli Yüzde</i>
Evet	257	64,4	65,2	65,2
Hayır	15	3,8	3,8	69
Kısmen	122	30,6	31	100
Toplam	394	98,7	100	-
Cevapsız	5	1,3	-	-
Genel Toplam	399	100	-	-

Tablo 14'e göre öğrenciler % 30,6 oranında "kısmen", % 65,2 oranında da SP'nin çalışma yaşamını tanımaya bütünüyle katkı sağlayacağını dşunmektedir.

Üniversite ğrencileri, SP'nin istihdama katkı sağlama konusundaki düşüncelerine paralel olarak çalışma hayatını tanıma konusunda da büyük oranda müspet geri bildirimde bulunmaktadır (%96,2). Bu bulgulara göre niversite öğrencileri büyük oranda SP'nin hem istihdamlarına katkı sağlayacağını hem de çalışma hayatını tanımalarına katkı sağlayacağını dşunmektedir.

Tartışma, Sonuç ve neriler

SP, niversite ğrencilerinin okul masraflarını karşılamak amacıyla, yaz dönemlerinde alıştırılmalarını içeren aktif istihdam politikalarından biridir. Üniversite ğrencilerinin çalışma tercihlerini ve SP hakkındaki düşüncelerini belirlemeye yönelik olarak yapılan araştırma, uygulamaya büyük bir talep olacağını göstermektedir. Uygulamanın başta düşük gelirli gruplar olmak üzere, tüm gelir gruplarındaki ebeveynlerin ocuklarıncı tercih edileceği anlaşılmaktadır. Üniversite öğrenimlerini burslu olarak sürdüren gruplarında uygulamaya yoğun ilgi göstereceği tespit edilmiştir.

Üniversite ğrencilerinin SP tercihleri hakkındaki düşüncelerinin büyük oranda olumlu olduğu ve istihdam oluşturma ile çalışma hayatını tanıma konusundaki beklentilerinin büyük olduğunu ortaya koymaktadır. SP'ye benzer özellikler içeren ve yazında büyük ölçüde eleştirilen staj vb. uygulamaların ise, hem genç işsizliğinin yüksek olması kanıtına hem de kısa süreli olması, ücret ve pratik kazandırmama dezavantajlarına dayanarak öğrencilerce içselleştirilemediği de araştırmamızın dolaylı bulguları arasında ön plana çıkmaktadır.

SP'ye olan yoğun talebin 2019 yaz döneminde 20.000 kontenjanla sınırlandırılması, bu uygulamadan pek çok öğrencinin faydalanamayacağına işaret etmektedir. Ancak gerek talebin byklğu gerekse araştırmanın bulguları, ğrenci yoksulluğunun ulaştığı noktayı göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu erevede SP'nin hem ğrenci yoksulluğu ile mücadeleye hem de genç işsizlik ile mücadeleye katkı sağlaması beklenmektedir. Ancak SP'nin düşük kontenjanı ve dolayısıyla kısıtlı bütçesinin, bünyesindeki iş çeşitliliğinin azlığı ve içeriğindeki işlerin genellikle mesleki eğitimle bağlantısının kurulamamasının SP'nin yüksek tercih edilebilirliğine rağmen, beklenen hedeflerin gerçekleştirilmesi konusunda etkisiz kalabileceği yönünde endişeler oluşurmaktadır.

SP'den beklenen faydanın elde edilebilmesi için bazı üniversitelerde başlatılan ve öğrencilerin uzun süreli işbaşı-işyeri eğitimi ile çalıştırılmaları biçiminde uygulanan modellere entegre edilmesi, hem işbaşı eğitimlerinin cretlendirme vb. sorunlarının ortadan kaldırılmasına hem de öğrencinin alanına özgü mesleki eğitimine destek mahiyette SP'den faydalanmasına olanak sağlayabilir. Bu yolla ğrenci hem işbaşı eğitimi ile pratik yapma hem de SP ile pratik yapma olanağına kavuşacağından dolayı hem iş

deneyiminin maksimizasyonuna hem de öğrencinin mesleki anlamda daha ileri derecede vasıf kazanmasına sebep olacaktır. Uygulamanın bütünleştirilmesinin anılan faydaları, gençlerin özellikle mezuniyet sonrası işgücüne geçişlerini kolaylaştırmada önemli rol oynayabilecektir.

Bundan sonraki araştırmaların, SÇP'yi tecrübe etmiş öğrenciler ile yürütülmesi, SÇP'nin hem öğrenciye katkısı hem de mezuniyet sonrası istihdama katkısı açısından daha efektif sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Akşit, A., Arpat, B. ve Kalfa, V. R. (2017). Analysis of the Contribution to Professional Knowledge of the Job Training Within the Student Perspective in the 3+1 Education Model-The Example of the Honaz Vocational School. *European Scientific Journal*, Special Edition, 176-192. Retrieved from the ERIC Database. (ED581491)
- Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2018). Retrieved from <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181116-2.htm> (02.01.2019).
- Arpat, B. ve Namal, M. K. (2019). On-the-job training policy in turkish vocational schools: A case study for the evaluation of Honaz Vocational School. In O. Kulaç, E. Akman & Babaoğlu, C (Eds.), *Public Policy Analysis in Turkey: Past, Present and Future*, Peter Lang Publisher (Baskıda).
- Arpat, B. (2018). Türkiye’de genç işsizlikle mücadelede meslek yüksekokullarında uygulanan işbaşı eğitimlerinin rolü ve önemi: Honaz MYO örneği. *Çalışma ve Toplum*, 59, 2193-2229.
- Aşkın, A. ve Aşkın, Ö. A. (2017). Aktif istihdam politikası olarak toplum yararına programlar: Tokat ili araştırması. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 3(3), 1-16.
- Ay, S. (2012). Türkiye’de işsizliğin nedenleri: istihdam politikaları üzerine bir değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19(2), 321-341.
- Bozdağlıoğlu, E. Y. U. (2008). Türkiye’de işsizliğin özellikleri ve işsizlikle mücadele politikaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 45-65.
- Brown, A., ve Koetti, J. (2015). Active Labor Market Programs - Employment Gain or Fiscal Drain?. Springer, *IZA Journal of Labor Policy*, 5(1), 1-30.
- Caliendo, M., ve Schmidl, R. (2016). Youth Unemployment and Active Labor Market Policies in Europe. Springer, *IZA Journal of Labor Policy*, 4(12), 1-36.
- Çetinkaya, E. (2010). Genç işsizliğin teorik açıklamaları. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 58, 45-57.
- Dar, A. ve Tzannatos, Z. (1999). *Active Labor Market Programmes, A Strategy for Poverty Alleviation: The Gender Dimension, Development and Technical Cooperation Department*, Issues in Development Discussion Paper, No.10, Geneva:ILO.
- Dayoğlu, M. ve Ercan, H. (2010). *Developing More Effective Labor Market Policies and Institutions in Emerging Economies: Turkey*, ILO Project, Employment Analysis and Research Unit, Geneva.
- Erday, U. (2009). Dünyada genç işsizliği sorununun çözümüne yönelik ulusal politikalar ve türkiye. *Çalışma ve Toplum*, 3, 133-162.
- Erhel, C., Gautie, J., Gazier, B. ve Morel, S. (1996). Job Opportunities For The Hard-to-place. In G. Schmid, J. O’Reilly, & K. Schömann (Eds.), *International handbook of labour market policy and evaluation* (pp. 277-308). Cambridge Publishing.
- Evans-Klock, C., Kelly, P., Richards, P. ve Vargha, C. (1998). *Worker Displacement: Public Policy and Labor Management Initiatives in Selected OECD Countries*, Employment and Training Papers, No.24, ILO: Geneva.
- Gün, S. (2013). Toplum yararına çalışma programı: İşsizlikle mücadelede yeni bir yöntem mi? *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 76-95.
- Gürsel, S. (2005). *İşsizliği Yenmek İçin* (3), Vatan Gazetesi.
- Gürsel, S. ve Ulusoy, V. (1999). *Türkiye’de işsizlik ve istihdam* (1. Baskı). İstanbul: Yapı ve Kredi Yayınları.
- https://www.ibm.com/support/knowledgecenter/tr/SSEP7J_10.1.1/com.ibm.swg.ba.cognos.ug_cr_rptstd.10.1.1.doc/c_id_obj_anova.html (05.05.2019).
- ILO (2015). Gençlerde Küresel İstihdam Eğilimleri 2017. Retrieved from http://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_600486/lang--tr/index.htm.
- İŞKUR (2019a). Haziran Ayı Bülten Tablosu. Retrieved from <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/Tablo3> (11.07.2019).
- İŞKUR (2019b). Haziran Ayı Bülten Tablosu. Retrieved from <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/Tablo18> (11.07.2019).
- İŞKUR (2019c). 30 Soruda Sosyal Çalışma Programı. Retrieved from <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/kurs-ve-programlar/sosyal-calisma-programi/> (19.06.2019).
- İzgi, B. B. (2012). Genç İşsizliği ve Eğitim ile Olan İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 295-310.
- Kaboub, F. (2007). Employment Guarantee Programs: A Survey of Theories and Policy Experiences, *The Levy Economics Institute of Bard College*, Working Paper no: 498, 1-23.
- Kapar, R. (2005). Aktif İşgücü Piyasası Politikaları, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 341-371.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (Post Hoc) teknikleri. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51-64.

- Kelleci, S. Ü. ve Türk, Z. (2016). Genç işsizliğin incelenmesi: OECD ülkeleri ve Türkiye karşılaştırması. *Emek ve Toplum*, 5(13), 10-25.
- Lerman, R. I. (2013). Are employability skills learned in U.S. youth education and training programs? *IZA Journal of Labor Policy*, 2(6), 1-20.
- Lordoğlu, K. (2013). Ücret farklılıkları. İçinde N. Gündoğan, ve M. K. Biçerli (Edt.), *Çalışma Ekonomisi-1* (ss. 102-122). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Lu, Z. L. ve Yuan, K. (2010). Welch's t Test. In N.J. Salkind (Edt.), *Encyclopedia of Research Design*, Sage Knowledge: Thousand Oaks.
- Marques, P. ve Hörisch, F. (2019). Understanding massive youth unemployment during the EU sovereign debt crisis: A configurational study. Springer Nature Limited, *Comparative European Politics*, 1-23.
- Nortstokke, D. W., ve Zumbo, B. D. (2010). A new nonparametric levene test for equal variances. *Psicologica*, 31(2), 401-430.
- Özdemir, D. (2019). İşsizliğin azaltılmasında kamusal bir istihdam modeli olarak nihai işveren programı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2539-2558.
- Parlaktuna, L. (2010). Türkiye'de cinsiyete dayalı merkezi ayrımcılığın analizi. *Ege Akademik Bakış*, 10(4), 1217-1230.
- Seçer, B. (2006). Genç işsizliği: Eğitim ve istihdamda sorunlar, çözüm arayışları. *Tiske Akademi*, Özel Sayı-1, 271-305.
- Taşer, H., Tokbaş, M. ve Arpat, B. (2015, Kasım). MYO Mezunlarında İşgücüne Katılım ve İstihdam Araştırması: Honaz MYO Örneği. *Honaz Sempozyumu*, Pamukkale Üniversitesi Honaz Meslek Yüksekokulu. Denizli.
- TÜİK (2019). İstihdam, İşsizlik. Ücret, Retrieved from <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (08.06.2019).
- TÜİK (2018). Kadınların İşgücüne Katılım Oranları. Retrieved from <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>, (17.04.2019).
- Uşen, Ş. (2007). Avrupa birliği ülkeleri ve Türkiye'de aktif emek piyasası politikaları. *Çalışma ve Toplum*, 2(13), 65-95.
- Vazquez-Alvarez, R. (2004). The economics of active labor market policies. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/237366388_The_Economics_of_Active_Labor_Market_Policies (04.06.2019).

EXTENDED ABSTRACT

One of the groups most affected by unemployment, which is one of the biggest socio-economic problems of today, is youth. In recent years, the increase in unemployment has been dramatic, especially among the young population of higher education graduates. The main reasons for this problem are the fact that young people are deprived of the practices of working life and are far from the qualifications demanded by the market. Reducing unemployment and facilitating the transition of young people to the labour market after graduation is one of the main objectives of active employment policies (AEP). The AEP includes an application called the Community Benefits Program (CBP) that covers paid work for the benefit of the public. University students are included in the CBP scope in order to contribute to school expenditures as of 2019. The application for university students is also called Social Work Program (SWP). With the application, it is envisaged that higher education students will be employed for a maximum of three months in June, July, August and September in public institutions or organisations in areas where social benefits are high in order to enable them to meet their working life and to give them working discipline.

The study aimed to evaluate the opinions of university students about participation in the SWP. Students were asked to evaluate the SWP in terms of both contributing to post-graduation employment and contributing to the recognition of working life. Survey method was used for data collection.

The three problem sentences that will be the basis of the research are as follows:

1. *To what extent will university students choose to benefit from the SWP application?*
2. *Do university students evaluate the SWP functionally to contribute to their post-graduate employment?*
3. *Do university students consider the SWP to be an appropriate tool for recognising and experiencing working life?*

The sample of the study consisted of 399 associate and undergraduate students from two universities in the Aegean and Mediterranean regions. The research conducted to determine the working preferences of university students shows that there will be a great demand for implementation. It is understood that the application will be preferred by the children of the parents in all income groups, especially low-income groups. It has been determined that the groups who continue their university education with scholarships will also show an intense interest in the practice.

It shows that university students' opinions about SWP preferences based on their demographic characteristics are very positive, and they have high expectations about recognising employment and working life. The indirect findings of our research show that the internship and counterparts, which have similar characteristics to the SWP and which were criticised in the literature, are not internalised by the students on the basis of both the evidence of high youth unemployment and the short-term disadvantage of not earning wages and practice.

The high demand for SWP is limited to 20.000 quotas in the summer of 2019, indicating that many students will not be able to benefit from this practice. However, both the size of the demand and the data and findings of the research are remarkable in that they show the point at which student poverty has reached. In this context, the SWP is expected to contribute both to the fight against student poverty and youth unemployment. However, there are concerns that the low quota and therefore limited budget of the SWP, the low diversity of the work in its structure and the lack of connection of the jobs in its content with vocational education may be ineffective in achieving the expected targets despite the high preferability of the SWP.

In order to obtain the expected benefit from SWP, integrating the models initiated in some universities and implemented in the way that students are employed with long-term on-the-job training can enable both on-the-job training to eliminate wage problems and to benefit from SWP in support of the student's field-specific vocational training. In this way, as the student will be able to practice both with on-the-job training and practice with the SWP, this will result in both maximising the work experience and gaining higher professional qualification. The mentioned benefits of the integration of the practice may play an essential role in increasing the employability of young people, especially after graduation.